

Tämä on rinnakkaistallenne.
Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat
saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Kouva, Susanna; Rantatalo, Ada-Maria; Vähäkangas, Kirsi

Julkaisun nimi: Turvallisemman tilan periaatteiden luominen Oulun yliopiston kirjastossa

Julkaisuvuosi: 2024

Versio: Julkaistu versio

Lisenssi: CC BY 4.0

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Kouva, S., Rantatalo, A.-M., & Vähäkangas, K. (2024). Turvallisemman tilan periaatteiden luominen Oulun yliopiston kirjastossa. *Kreodi*, (2).
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024060444391>

Turvallisemman tilan periaatteiden luominen Oulun yliopiston kirjastossa

04.06.2024

TIEDEKIRJASTO PEGASUS ON SYRJINNÄSTÄ VAPAA ALUE

Oulun yliopiston kirjasto on sitoutunut turvaamaan kaikille asiakkaille häirinnästä, kiusaamisesta, ahdistelusta sekä syrjinnästä vapaat tilat ja palvelut. Tämän vuoksi kysyimme asiakkailta, ovatko he kohdanneet tai huomanneet häirintää, ahdistelua tai syrjintää kirjaston tiloissa, sekä pyysimme heitä kertomaan, mikä tekee kirjastosta turvallisemman tilan juuri heille. Asiakkaiden ja kirjaston henkilökunnan vastausten perusteella loimme kirjastolle omat turvallisemman tilan periaatteet.

Turvallisemman tilan periaatteiden luominen Oulun yliopiston kirjastoon

Kirjastolaitoksilla on pitkä historia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämässä. Sekä Oulun yliopistoa että kirjaston toimintaa ohjaa yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tavoitteena on edistää tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua sekä ehkäistä syrjintää ja puuttua epäkohtiin monikanavaista ja monisuuntaista viestintää hyödyntäen. Myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaki velvoittaa kirjastoa siihen, että yhdenvertaisuuden sekä sukupuolten välisen tasa-arvon tulee olla keskeisenä periaatteena kaikessa toiminnassamme.

Häirinnän ehkäisemiseksi sekä ilmoituskanavien monipuolistamiseksi päätettiin kirjastossa perustaa Turvallisemman tilan työryhmä. Työryhmässä päätettiin, että Syrjinnästä vapaa alue -kampanjan mukaisesti Oulun yliopiston kirjasto julistautuu syrjinnästä vapaaksi alueeksi ja sitoutuu kohtelemaan kaikkia asiakkaita ja henkilökuntaa yhdenvertaisesti riippumatta henkilön sukupuolesta, iästä, etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Työntekijöitä tiedotettiin julistautumisesta syrjinnästä vapaaksi alueeksi yhteisessä kuukausi-infossa, sekä kaikkiin kirjaston toimipisteisiin laitettiin Syrjinnästä vapaa alue -merkit näkyvästi esille. Samalla kirjasto sitoutui ottamaan kaikki ilmoitukset ja epäilykset syrjinnästä vakavasti. Lisätietoja kampanjasta löydät sivustolta yhdenvertaisuus.fi/syrjinnastavapaa.fi.

Työryhmässä päätettiin myös, että kirjastoon aletaan luomaan Turvallisemman tilan periaatteita sekä kartoittamaan, ovatko kirjaston asiakkaat kokeneet tai huomanneet häirintää, ahdistelua tai syrjintää kirjaston toimipisteissä. Samalla haluttiin selvittää, mitkä seikat tekevät kirjastosta turvallisemman tilan asiakkaiden näkökulmasta ja mitkä ilmoituskanavat ovat asiakkaille luontevimpia häirinnästä tai syrjinnästä ilmoittamiseen. Turvallisemman tilan periaatteet ovat työkalu, jolla pyritään yhdessä luomaan kaikille kunnioittava ja fyysisesti sekä psyykkisesti turvallinen tila. Työkalua on vuosikymmenten saatossa käytetty työ- ja sosiaalipsykologiassa yhteisten periaatteiden ja päämäärien sopimiseen sekä avoimen keskusteluyhteyden luomiseen.

Turvallinen tila linkittyy nykyään psykologiseen turvallisuuteen, yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen sekä epäasiallisen kohtelun ja

syrjinnän poistamiseen. Turvallisemman tilan periaatteita on laadittu viime vuosina sekä yleisissä kirjastoissa että korkeakoulukirjastoissa, jotta kaikki asiakkaat voisivat tuntea itsensä tervetulleeksi ja olonsa turvallisiksi. Kysely luotiin kolmen Turvallisemman tilan työryhmäläisen toimesta ja se avattiin 29.2.2024 asiakkaille vastattavaksi. Vastausaikaa annettiin kuukauden verran.

Tavoittaaksemme kaikki asiakasryhmämme mainostimme kyselyä Oulun yliopiston ja Oamkin opiskelijaintroissa, opiskelijoiden uutiskirjeissä, mobiilisovellus Tuudossa, kirjaston verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa sekä tiedotimme myös Wilman kautta toisen asteen opiskelijoille. Mainostimme kyselyä myös yliopiston ja ammattikorkeakoulun henkilökunnan intraneteissa. Kyselyn digitaalinen mainos pyöri kampanjoilla infonäytöillä ja paperisia mainoksia oli esillä yliopiston sekä ammattikorkeakoulun tiloissa.

Kyselyn tulokset

Vastauksia kyselyymme tuli 108 kappaletta. Vastaajista 68 oli opiskelijoita ja 44 henkilökuntaa, joten osa vastaajista kuului molempiin ryhmiin. Muuhun asiakasryhmään kuului vain yksi vastaaja. Vastaajista 67 oli naisia, 28 miehiä, muunsukupuolisia kahdeksan ja viisi ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Vastaajista valtaosa sijoittui iältään välille 18–45 vuotta. Selvästi suurin osa vastaajista (88 henkilöä) ei ollut kokenut tai huomannut häirintää, ahdistelua tai syrjintää kirjaston toimipisteissä. Harvoin häirintää, ahdistelua tai syrjintää koki tai huomasi 11 vastaajaa ja joskus kuusi vastaajaa. Kolme vastaajista ei osannut sanoa oliko kokenut tai huomannut häirintää, ahdistelua tai syrjintää. Lisäksi häirintää, ahdistelua tai syrjintää kokeneita pyydettiin kertomaan, kenen taholta he olivat sitä kokeneet tai huomanneet. Suurin osa vastaajista ei osannut sanoa mihin henkilöryhmään häiritsijä kuului, mutta kahdeksan tiesi toisen osapuolen opiskelijaksi, seitsemän muuksi asiakkaaksi, neljä kirjaston henkilökunnan jäseneksi ja yksi muun henkilökunnan jäseneksi.

Seitsemän vastaajaa oli kokenut tai huomannut häiriökäyttäytymistä kirjaston toimipisteissä. Vastaajista kuusi oli kokenut tai huomannut seksuaalista häirintää tai ahdistelua. Näiden lisäksi kolme ilmoitti kokeneensa tai huomanneensa rasistista kohtelua ja toiset kolme vastaajaa uhkaavaa tai aggressiivista käytöstä. Ilkivalta ja vammaisuuden tai toimintarajoitteen perusteella tapahtuva häirintä tai syrjintä mainittiin molemmat kaksi kertaa. Samoin sukupuolen perusteella tapahtuva häirintä tai syrjintä sekä epätasa-arvoinen kohtelu tai syrjintä saivat kaksi mainintaa. Vain kuusi vastaajaa kertoi

ilmoittaneesta kokemastaan tai havaitsemastaan häirinnästä ja loput 23 vastaajaa eivät olleet tehneet asiasta ilmoitusta.

Kyselyssä oli lisäksi kolme avointa kysymystä, joista ensimmäisessä kysyttiin, että ovatko kirjaston tilat vastaajan mielestä kaikille sopivia. Tähän kysymykseen saatiin 94 vastausta. Suurin osa vastaajista (71 mainintaa) piti kirjaston tiloja kaikille sopivina. Muun muassa tilojen monipuolisuus mainittiin vastauksissa. Esteettömyyteen liittyviä puutteita ja kehitysideoita mainittiin yhteensä 22 kertaa. Suurin osa maininnoista koski suurinta toimipistettämme Pegasusta. Tilojen esteellisyyteen liittyen mainittiin muun muassa raskaat ovet, kynnykset, kapeat hyllyvälit ja hyllykorkeus. Myös kerrosten välillä liikkuminen mainittiin, sillä kaikki vastaajat eivät olleet tietoisia hissistä, jolla asiakkaat pääsevät liikkumaan eri kerroksiin. Yksittäisiä toiveita oli esimerkiksi laskutilan tai kirjakorien lisääminen hyllyjen lähetyville, tasaisempi valaistus ja portaiden merkitseminen näkyvämmiin. Muutamissa vastauksissa toivottiin hiljaisen opiskelutilan lisäämistä (mainittiin muun muassa aistiyliherkät) ja enemmän työskentely- ja ryhmätyötiloja sekä rentoja oleskelutiloja. Muutamia mainintoja sai myös Pegasuksen huonoksi koettu sisäilma. Lisäksi toivottiin enemmän kaksikielisiä opasteita tiloihin sekä tulostamiseen ja it-palveluihin liittyviä opasteita monitoimilaitteiden lähelle.

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin, mikä vastaajan mielestä tekee kirjastosta turvallisemman tilan. Tähän kysymykseen saatiin 106 vastausta. Vastauksissa eniten toistuva teema oli henkilökunta (34 mainintaa), jonka paikallaolo itsessään toi vastaajille turvallisuutta. Myös henkilökunnan näkymistä joka kerroksessa toivottiin. Toiseksi yleisimmät teemat turvallisemman tilan edistäjänä olivat hiljaisuus ja rauhallisuus. Avoimet ja väljät tilat mainittiin 17 kertaa. Esillä olevia, selkeitä sääntöjä sekä toiminta-/turvallisuusohjeita ja -opasteita pidettiin turvallisuutta edistävänä tekijänä kymmenessä avoimessa vastauksessa. Asiakkaan arvostava kohtelu ja vähemmistöjen huomiointi mainittiin erikseen seitsemän kertaa. Kameravalvonta ja kulkuluvat/- kortit nousivat samoin esille muutamissa vastauksissa. Vartijan kiertäminen ja helppo tavoittaminen esimerkiksi hätänapilla nousi esille neljästi. Sukupuolineutraaleja vessoja toivottiin Pegasus-kirjaston kolmanteen kerrokseen, mutta myös naisten omien vessojen säilyttämistä toivottiin.

Kolmannessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin, minkälaista käytännön ohjeistusta vastaajat toivoisivat, mikäli he kohtaavat itse tai huomaavat jonkun toisen kohtaavan häirintää, ahdistelua tai syrjintää jossain kirjaston toimipisteessä. Tähän kysymykseen tuli 60 vastausta.

Suurin osa kysymykseen vastanneista (38 henkilöä) toivoi selkeitä ja erikseen näkyvillä olevia ohjeita siitä, mihin tai kehen häirintätilanteessa tulisi milloinkin ottaa yhteyttä. Vastauksissa ehdotettiin, että ohjeet voisivat löytyä sekä netistä että olla näkyvillä seinillä esimerkiksi kirjaston pääovien läheisyydessä tai suurimpien kulkuväylien luona. Muutamassa vastauksessa toivottiin myös tietoa siitä, että miten asian käsittely etenee ilmoituksen tekemisen jälkeen ja tuleeko häiritsijälle asiasta jotain seurauksia.

14 henkilöä kannatti ilmoituksen tekemistä kirjaston henkilökunnalle tai mainitsi sen ainakin esimerkeissä siitä kenelle häirinnästä voisi ilmoittaa. Vastauksissa myös toivottiin, että henkilökuntaa olisi aina paikalla ja sillä olisi toimintaohjeet mahdollisten häirintätilanteiden varalle, jotta henkilökunta voisi heti paikan päällä puuttua asiaan. Parissa vastauksessa myös huomautettiin, että toimintaohjeet tulisi olla myös sen varalle, jos häiritsevä/ahdisteleva/syrjivä henkilö kuuluukin itse henkilökuntaan, jolloin ilmoituskanavia pitäisi olla useampia. Kirjaston henkilökunnan lisäksi vastauksissa mainittiin, että ilmoitus häirinnästä voitaisiin tehdä muun muassa häirintäyhdyshenkilöille, omalle opiskelujärjestölle, virastomestareille, vartijoille, poliisille (pahimmassa tapauksessa) tai netissä olevan mahdollisesti anonyymin ilmoituskanavan kautta. Muutama vastaaja mainitsi, että mahdollisesti tarvittaisiin myös ohjeistusta siitä, miten puuttua itse tilanteeseen, mikäli se on mahdollista. Muutama vastaaja toivoi puuttumista asiaan mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja yksi ehdotti myös asioiden yhdessä purkamista. Erään vastaajan mukaan tärkeää olisi, että ilmoitukset myös otettaisiin tosissaan.

Lopuksi kyselyssä selvitettiin sitä, että mikä kanava olisi vastaajille luontevin häirinnästä, ahdistelusta ja/tai syrjinnästä ilmoittamiseen. Kysymyksessä sai valita useamman vaihtoehdon. Luontevimmaksi kanavaksi häirinnästä ilmoittamiseen koettiin kirjaston henkilökunta (79 mainintaa). Ilmoituslomake sai 63 mainintaa ja vartijat 40 mainintaa.

Turvallisemman tilan periaatteet

Kyselyn vastausten perusteella työryhmä loi ehdotuksensa Oulun yliopiston kirjaston turvallisemman tilan periaatteiksi. Kirjaston henkilökunta osallistettiin periaatteiden luomiseen antamalla heille mahdollisuus kertoa omat ehdotuksensa ja mielipiteensä kirjaston Turvallisemman tilan periaatteista kuukausi-infossa ja erillisen lomakkeen kautta. Lopulta asiakkaiden vastausten sekä henkilökunnan palautteen perusteella kirjastolle muodostettiin seuraavat periaatteet:

- Me Oulun yliopiston kirjastossa olemme sitoutuneet edistämään ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Kirjastomme on kaikille avoin ja henkilökuntamme on kirjastossa asiakkaitamme varten. Kysy apua, autamme mielellämme.
- Kirjastomme tarjoaa tiloja niin opiskeluun, viihtymiseen, ryhmätyöskentelyyn kuin hiljentymiseenkin. Noudatathan eri tiloja koskevia äänenkäyttöön liittyviä sääntöjä.
- Haluamme turvata kaikille asiakkaillemme ja henkilökunnallemme turvallisen ja viihtyisän toimintaympäristön, emmekä näin ollen hyväksy minkäänlaista häirintää, ahdistelua tai syrjintää. Kunnioitamme jokaisen fyysistä ja psyykkistä yksityisyyttä ja omaa tilaa.
- Mikäli huomaat epäasiallista käytöstä kirjaston tiloissa, niin ilmoitathan siitä kirjaston henkilökunnalle. Puutumme häiriötilanteisiin.

Turvallisempi tila on jatkuva prosessi

Seuraavaksi työryhmämme vie sekä turvallisemman tilan periaatteet että muut kyselyssä esiin nousseet asiat käytäntöön. Esteettömyyteen liittyvät havainnot käsiteltiin kirjaston saavutettavuustyöryhmässä. Esimerkiksi säädettäviä työskentelypisteitä pyritään jatkossa hankkimaan lisää sellaisiin ryhmätyö- ja opiskelutiloihin sekä hiljaisiin lukutiloihin, joihin pääsee kulkemaan helposti myös pyörätuolilla. Mahdollisten remonttien yhteydessä voidaan luoda kaikille paremmin sopivia kirjastotiloja, joissa on esimerkiksi painikkeilla avautuvat ovet. Näin kirjasto pyrkii jatkossakin edistämään yhdenvertaisia mahdollisuuksia käyttää kirjaston tiloja ja palveluita.

Olemme luoneet kirjaston eri toimipisteille räätälöidyt toimintaohjeet häirintätilanteiden varalle. Ohjeet ja turvallisemman tilan periaatteet julkaistaan [kirjaston verkkosivulla](#). Ohjeistuksessa neuvotaan asiakkaita ottamaan yhteys tilanteen mukaan joko esimerkiksi kirjaston henkilökuntaan, kirjaston häirintäyhdyshenkilöihin, virastomestareihin, vartiointiliikkeeseen tai hätätapauksessa hätänumeroon. Ohjeistukseen laitetaan esille myös eri tahojen yhteystiedot, jotta ne ovat jatkossa helposti löydettävissä. Ohjeiden valmistuttua niistä tullaan tiedottamaan koko henkilöstöä ja ne tullaan laittamaan asiakkaiden toiveiden mukaisesti näkyville jokaiseen Oulun yliopiston kirjaston toimipisteeseen.

Toimintaohjeet kannustavat kaikkia reagoimaan epäasialliseen kohteluun, häirintään, syrjintään sekä ahdisteluun ja ne tekevät kyselyn

perusteella kirjastosta turvallisemman tilan kaikille. Turvallisemman tilan kehittäminen on kuitenkin jatkuva prosessi, johon Oulun yliopiston kirjasto on sitoutunut jatkossakin taatakseen asiakkailleen turvallisemmat, yhdenvertaisemmat sekä tasa-arvoisemmat tilat ja palvelut.

Kirjoittajat

Susanna Kouva

Tietopalveluneuvoja
Oulun yliopiston kirjasto

[Kirjoittajan muut artikkelit >](#)

Ada-Maria Rantatalo

Tietoasiantuntija
Oulun yliopiston kirjasto

[Kirjoittajan muut artikkelit >](#)

Kirsi Vähäkangas

Informaatikko
Oulun yliopiston kirjasto
[Kirjoittajan muut artikkelit >](#)

Artikkelin tiedot

Kirjoittaja: Susanna Kouva, Ada-Maria Rantatalo, Kirsi Vähäkangas

Kuvat: Susanna Kouva

URN: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024060444391>

Lisenssit

Tämä teos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisensillä.](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)